

Lärohandledning till föreställningen

En saga om en saga

En kavalkadföreställning som bygger på
Selma Lagerlöfs romaner och brev

Regi: Leif Stinnerbom

2022

Bra att känna till om *En saga om en saga*

Om handlingen

"En saga om en saga" är en jubileumsföreställning som vill ta publiken med på en resa genom Selma Lagerlöfs rike. Föreställningen bygger därför på scener ur några av våra tidigare föreställningar från Selma Lagerlöfs olika romaner. Vi ger er smakprov från romanerna: "Gösta Berlings saga", "Löwensköldska triologin", "En Herrgårdssägen", "Körkarlen", "Kejsarn i Portugallien" och "Nils Holgersson".

Om romanerna som finns med

Gösta Berlings saga handlar om den försupne prästen Gösta Berling, som lovat att leva för att roa sig själv och andra och göra livet till en fest. För vilka skulle annars sätta fart på stråkarna och hålla dansen igång om inte kavaljererna fanns?

Löwensköldska triologin består av tre romaner:

Löwensköldska ringen. Den gamle generalen Löwensköld har blivit begravd med sin dyrbara ring. Den fattige Bård och hans hustru kan inte låta bli att gå ner i den öppna graven och tar generalens älskade guldring som han fått av Karl XII. Det vilar en förbannelse över ringen och katastrofer, ond, bråd död väntar den som ovetande eller vetande har den i sin närhet.

Charlotte Löwensköld och Anna Svärd. Triangeldramat mellan Anna Svärd, Karl-Arthur och Tea Sundler berättas i föreställningen med samma goda, ironiska humor som i romanen "Charlotte Löwensköld". Här möter vi också patriarkatets tyranni och vi får bevittna hur Selmas kloka, starka kvinnor reser sig och gör uppror.

"En herrgårdssägen" handlar om två unga människors sammanflätade livsresor. Den unge studenten Gunnar Hede mister förståndet och förvandlas till "Getabocken". Den föräldralösa Ingrid tar på sig den stora uppgiften att försöka göra Gunnar Hede frisk. På Herrgården finns också den fladdermuslika Fru Sorg som inte vill att Gunnar Hede ska tillfriskna.

Körkarlen publicerats av Selma Lagerlöf 1912 och skrevs på uppdrag av Nationalföreningen mot Tuberkulos. Syftet var att boken skulle upplysa om sjukdomen och dess dödlighet.

Selma Lagerlöf började skriva boken med mycket realism och utifrån fakta kring sjukdomen. Men allt eftersom boken tog form så fick spökhistorien allt större plats och intresset för att predika om sjukdomens härjningar blev inte lika viktig för henne.

"Kejsaren av Portugallien" handlar om kärlekens kraft; om en faders oändliga kärlek till sin dotter och om fantasins möjligheter i människans liv. Jan i Skrolyckas visioner och drömmar bär fram budskapet om kärlekens kraft och är också den källa som ger berättelsens människor möjligheten att leva ett rikare liv vid sidan om den hårda vardagen i Fryksdalen.

Nils Holgersson handlar om Nils som slår djuren hemma på gården. Han blir, som straff, förvandlad till en pyssling av gårdstomten. När tamgäsen Märten drar norrut med väldgessen så hänger Nils med. De reser över hela Sverige och vi får i denna föreställning följa med på slutet av resan.

Om författaren

Selma Lagerlöf föddes på Mårbacka utanför Sunne november 1858 och dog på samma gård i mars 1940. Hon tilldelades Nobels litteraturpris 1909 och blev som första kvinna invald i Svenska Akademien

1914. Redan i nioårsåldern bestämde sig Selma Lagerlöf för att hon ville bli författare då hon blev vuxen. Hon utbildade sig till lärarinna och arbetade som sådan, tills hon kunde livnära sig på sitt författarskap. För Selma Lagerlöf var kvinnans ställning viktig och hon kämpade för kvinnlig rösträtt. Vad kanske inte många vet är att hon var egenföretagare. På Mårbacka hade hon ett 30-tal anställda som tog hand om jordbruk, bageri och handelsträdgård. Hon var en av de första i Sverige med att införa sjukförsäkring för sina anställda, samt pensionssystem. Selma Lagerlöf var även politiskt aktiv i Östra Ämtervik.

Om Västanå Teater

Västanå Teater fyller 50 år i år. Och detta firar vi med denna jubileumsföreställning. Detta är en professionell teater med regionalt uppdrag som är verksam i Rottneros utanför Sunne. Varje sommar spelas drygt 50 föreställningar på sommarscenen i Berättarladan i Rottneros. Sedan några år tillbaka har teatern även en vinterbonad spelokal som kallas för Loftet, med en publikgradäng för 250 personer. Denna föreställning spelas på vår sommarscen som har en publikgradäng för drygt 520 personer.

Teatern har 12 åretruntanställda, men inför sommaren sommarens produktion arbetar cirka 60 personer med sommarproduktionen.

Vad vi vill berätta i år...

Den röda tråden i föreställningen är Selma Lagerlöfs och Västanå Teaters gemensamma konstsyn när det gäller berättande genom teater, dans och musik. Texterna mellan de olika pjäsutdragen är hämtade från Selmas roman "En saga om en saga", samt hennes egna tankar i böcker och brev till olika människor där hon formulerar sig kring olika frågor.

Selma Lagerlöf som barnet, den unga kvinnan och den världsberömda, åldrade författaren är den röda tråden i berättelsen. På så sätt vill vi också uttrycka den gemensamma konstsynen som Västanå Teater delar med Selma Lagerlöf.

Västanå Teater söker alltid ett poetiskt tilltal som inte är "verkligheten" som den ser ut och väljer att berätta på ett förhöjt sätt. Inom bildkonsten är detta väldigt tydligt: konstnären gör ju aldrig en tavla som ser ut precis som ett foto, utan skapar sin tolkning, mer eller mindre stiliserat! Detta gäller även i andra konstarter; som exempelvis romankonst och teater. Selmacitat: "Min kejsare dog så som jag diktade. Jag förstår inte vad det är med människorna, de är så besatta av sanningen och verkligheten."

Scenografin är i år har två vackra portar i fokus. Scenen är breddad och utsmyckad av Selma Lagerlöfs skrivbord på vänster sida. På höger sida scenen finns den soffa som utgör platsen där farmoderns historier berättades vid Selma Lagerlöfs barndom.

Innan teaterbesöket

Förkunskap är viktigt för upplevelsen. Genom för- och efterarbete kan eleverna få en djupare förståelse av föreställningens tema och budskap. Det krävs inte mycket, utan ofta räcker det med en kortare diskussion som inleder och avslutar teaterbesöket. Vi kommer här nedan ge förslag på övningar och uppgifter som kan fördjupa förståelsen av föreställningen *En saga om en saga*.

Spelplatsen

Föreställningen *En saga om en saga* spelas i Västanå Teaters sommarlokal i Rottneros som heter *Berättarladan*. Rummet är som en stor träkatedral, det är cirka 14 meter till taket och scenen är cirka 20 meter bred. Lokalen har i vanliga fall 500 publikplatser och i år ges 55 föreställningar av "En saga...".

Det går inte att komma in eller lämna sin publikplats under pågående föreställning, så det är bra om alla utträttat sina behov innan föreställningen drar igång.

Föreställningens längd är cirka 2h. 45 min. inklusive 30 minuters paus

Diskutera

Selma Lagerlöf skriver "Jag förstår inte vad det är med människorna, de är så besatta av sanningen och verkligheten. Realismen i skrivandet är lika omöjligt som i all annan konst. Livets händelser och företeelser är vårt material, men vi ordnar dem till något nytt".

Västanå Teater arbetar mycket med sagor och berättelser. Vad kännetecknar en saga? Kan sagor vara sanna eller är de alltid påhittade? Kan man blanda verklighet och fiction i en saga? Vad hade sagor för betydelse på den tiden då inte tv och internet fanns?

Dokumentär "Körkarlen - bakom kulisserna"

Vi kan varmt rekommendera vår film "Körkarlen-bakom kulisserna". Dokumentären tar tittaren med på en resa bakom kulisserna till föreställningen Körkarlen 2021 och tittaren får möta regissör, kompositör, kostymdesigner, musiker och skådespelare från föreställningen. Dokumentären är 33 minuter lång och ni finner den på <https://www.youtube.com/watch?v=1PTBFtYHI7Y>

Vi vill också rekommendera "I väntan på körkarlen" som gjordes som en digital satsning våren 2020, då scenproduktionen tvingades skjutas upp ett år. Filmen som är 30 minuter lång innehåller bland annat musik och texter ur föreställningen. Ni finner den på följande länk:

<https://www.youtube.com/watch?v=6Oqf9MRf0ag&t=1728s>

Diskutera

Prata om teatern som arbetsplats. Vilka yrkeskategorier finns det och vilka funktioner har dom? Påverkar publiken föreställningen? Hur? Varför? Hur blir man skådespelare, musiker, scenograf eller kostymör? Hur kan det vara att jobba med en turnerande verksamhet? Blir skådespelare och musiker nervösa?

Efter teaterbesöket

Diskutera ur ett personligt perspektiv

Diskutera och ventiler föreställningen med eleverna. Se till att ställa frågor som det inte går att svara "bra" eller "dåligt" på. Försök skapa en diskussion där allas åsikter tas på allvar. Vilket är elevernas starkaste minne? Kan eleverna känna igen sig i något? Väcktes det några känslor hos eleverna? Betona att man inte kan ha "rätt" eller "fel" på dessa frågor, utan att alla svar är rätt.

Diskutera utifrån Berättarperspektivet

Berättaren kan vara: jag-form, en utomstående berättare, en av personerna i berättelsen, flera personer som berättar samma berättelse ur sina perspektiv, en berättare som vet allt och som vänder sig till publiken.

Vem/vilka berättade föreställningen? Var det olika personer, som berättade minnen, eller var det "Selma Lagerlöf" som berättade? Vilka tillbakablickar minns ni och vem berättade dom? Var alla skådespelare berättare? Visste dom som berättade alltid vad som skulle hända härnäst?

Diskutera

Västanå Teater och Selma Lagerlöf stiliserar verkligheten i sina verk. Västanå Teater använder sig av det kollektiva berättandet. Hur använder sig teatern av dansare för att stilisera rollernas känslor? Som exempel har vi tagit fram en bild på "dödsvarelserna" som förekommer i föreställningen. Vad hade de för funktion i föreställningen? Hur använde Thea Sundler de olika dansarna för att visa sin makt och känslor?

Heta stolen på tema *En saga om en saga*

Heta stolen. Deltagarna sitter i ring. Läraren ställer ett påstående. De elever som håller med byter plats. Om gruppen är trygg kan man ställa frågor om hur eleverna tänkt i sina val. Var noga med att betona att det inte finns "rätt & fel svar".

Förslag på påståenden:

"Teater ska vara verklighetstrogen" (angående Selmas citat om att Stockholmarna eftertraktade mer naturalism)

"Jag har någon gång velat vara en person i en bok jag läst"

"Jag har någon gång läst en bok och haft svårt att lägga den ifrån mig (utan velat fortsätta läsa)

"Jag ser hellre en film än läser en bok"

"Boklitteratur behövs inte. Vi kan använda annan media som film och serietidningar"

"Det är svårt att förstå konst som inte speglar verkligheten"

Pjäsanalys

Låt eleverna göra en pjäsanalys över föreställningen där de beskriver hur de upplevde teaterföreställningen. Förslag på frågor: vilket är elevernas starkaste minne? Kan de känna igen sig i något som hände eller sas? Har de lärt sig någonting nytt, eller fått större förståelse för någonting? Vad tänkte de om scenografin, kostymerna, musiken, skådespeleriet, ljuset och hur uppfattade dom scenrummet?

Vi tar tacksamt emot recensioner om det skrivs några.

(Västanå Teater, Berättarladan 1, 686 94 Sunne)

Besök av teaterpedagog i anslutning till föreställning

Det går även att få pedagogiskt besök i anslutning till föreställningen. Dessa besök sker av Västanå Teaters teaterpedagog Linnea Benneberg. Innehållet anpassas efter behov och önskemål, kan ske både före eller efter teaterbesöket, i den mån det är schematiskt möjligt. Ett pedagogiskt besök kan innebära att man för ett samtal om och diskuterar handlingen och/eller arbetar med dramaövningar som har anknytning till föreställningen.

Kontakt

Frågor och önskemål gällande besök av teaterpedagog, eller frågor kring det pedagogiska materialet, kan ställas till teaterpedagog Linnea Benneberg: linnea@vastanateater.se